Аннотация

В статье рассматривается проблема подготовки и переподготовки незанятого населения в США, анализируются основные направления государственной политики США в сфере обеспечения работой и учебой безработного населения, а также изучается вопрос влияния экономического развития страны на формирование рынка труда и будущих профессий.

Близнюк С.О.
Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Національна система освіти на сьогодні вимагає теоретико-методологічного обґрунтування основних напрямів свого становлення і розвитку. Ці напрями визначені Законом України "Про освіту", Державною Національною програмою "Освіта" (Україна XXI століття). Національною програмою розвитку освіти в Україні в XXI столітті. В Законі України "Про освіту" визначено, що освіта – це основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального і економічного розвитку суспільства і держави [5].

Основними напрямами реформування освітніх систем у світі є: загальнопланетарний глобалізм, гуманізація та інтеграція в технології освіти і орієнтація на її безперервність, розвиткові та громадянські функції.

Саме тому на сучасному етапі зростає інтерес вітчизняних дослідників до реформи освіти провідних зарубіжних країн. Зокрема, Н. Авшенюк та Г. Андреєва розкривають проблеми стандартизації та інноваційні процеси в змісті педагогічної освіти Великої Британії. На систему підготовки майбутнього вчителя Англії звертають увагу в своїх дослідженнях Ю.Кищенко, С.Синенко, Л.Пуховська, Н.Яцишин. Про порівняння змісту освіти та особливостей індивідуалізації, диференціації навчання в англійських та українських школах можна дізнатись із праць Г.Алексевич, О.Рибак.

Окремі аспекти англійських освітніх реформ висвітлено в роботах Н.Воскресенської, О.Джуринського, С.Коваленко, Н.Лавриченко, О.Локшиної, І.Тараненко та деяких інших.

Водночас, незважаючи на такий широкий спектр досліджуваних напрямів, відсутнє теоретичне обґрунтування структури змісту природничої освіти в Англії, мало уваги приділяється підручникам, особливо на етапі підготовки до профільного опанування знань, а тому

англійський досвід буде цікавим з точки зору використання їх досягнень.

Досліджуючи сучасні процеси реорганізації та оновлення національних систем освіти розвинених європейських країн, західні і вітчизняні вчені відзначають спільні риси сучасної демократичної системи освіти:

- доступність для всіх членів суспільства, незалежно від расової, національної, релігійної належності, статі чи соціального стану;
- перерозподіл керівництва в системі освіти, гармонійний баланс при подвійному процесі "централіцації-децентралізації" в управлінні;
- наступність і послідовність освітніх ступенів шкільної системи, "відкритість освіти", право на вибір навчального закладу;
- організація навчального процесу, при якому забезпечується безперервність освітнього удосконалення протягом усього життя;
- формування в процесі навчання вільномислячої, творчої особистості, здатної досягти мети соціального і економічного благополуччя [1,2,6,12].

Однією із сучасних тенденцій розвитку змісту освіти є його стандартизація (анг. standard – зразок, еталон, модель, які беруть за вихідні для зіставлення з ними інших подібних об'єктів). Вона спричинена необхідністю створення в країні єдиного освітнього простору, чим забезпечується єдиний рівень загальної освіти, яку одержує підростаюче покоління у різних типах освітніх закладів.

На сучасному етапі актуальним є дослідження державних стандартів англійської середньої освіти з метою пошуку нових шляхів вдосконалення навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх навчальних закладах України, порівняння рівня вітчизняної освіти з міжнародними критеріями і вимогами до навчання і виховання підростаючого покоління.

Аналізуючи результати, яких досягла Англія за останні роки в галузі реформування освітньої системи, на нашу думку, заслуговують уваги деякі вагомі законодавчі кроки з боку держави. Британський парламент, зокрема, висуває проблему реформи освіти на передній план, формує відношення до неї, як до найвищого пріоритету (top prioriti). В Білий Книзі (1997) підкреслюється, що в XXI столітті знання і вміння будуть головним ключем до життєвого успіху. Метою кожної країни стане побудова такого суспільства, де кожний індивід високоосвічений і здатний оновлювати свої знання на протязі свого життя. І економічний достаток та соціальна згуртованість держави насамперед залежать від досягнення поставленої мети [3].

Шкільна система Великої Британії завжди була взірцем децентралізованої моделі: місцеві органи порівняно з центральною владою мали значні повноваження в організації освіти. Вони розподіляли державні фінанси серед шкіл, створювали місця в навчальних закладах, до їх повноважень входило структурування та імплементація навчальних планів та програм. Значна свобода місцевих органів призвела до того, що в різних частинах країни паралельно функціонували різні структурні моделі освіти та не було уніфікованого підходу до побудови й використання навчальних планів і програм. Структура шкільної освіти мала такий вигляд: початкова (first) школа – (5-8/9 років), середня проміжна (middle) школа – (8(9) -12(13) років), середня (secondary) школа – (12/13 – 16 та 16-18 років).

У країні існувало кілька типів середніх шкіл, а саме: об'єднані (comprehensive) – для дітей 11-16 та 16-18 років, граматичні (grammar) – для дітей 11-18 років та сучасні (modern) – для 11-16 річних дітей [2].

Розмаїття навчальних планів і програм, брак національного базового компоненту для обов'язкової школи, існування надто великої кількості предметів на вибір у старшій школі призвели до значної неоднорідності в якості і обсягу здобутих знань, знижки загальних стандартів роботи шкіл та досягнень учнів порівняно з іншими західноєвропейськими країнами. Все це стало однією з найсерйозніших причин реформування шкільної освіти.

Сучасні радикальні перетворення а освіті Англії розпочалися з акту Бейкера, прийнятого урядом М. Тетчер у 1988 р.

Як зазначає А. Сбруєва в своїх дослідженнях англійської освітньої реформи, що провідною її ідеєю стало "високе забезпечення високої якості освіти" через: а) введення освітніх стандартів, рівнів навчальних досягнень учнів кожного класу з кожного предмета, національних тестів з англійської мови, математики та природничих наук учнів 7, 11, 14, 16-річного віку; б) запровадження ринкових механізмів в освітню сферу (вільного вибору школи, їх диференціації та інформаційного забезпечення, конкурентної боротьби за "клієнта" між навчальними закладами) [11].

Важливими кроками у реформуванні освіти Англії було введення вперше в історії країни у 1989 р. Національного Навчального плану (National Curriculum) [13]. В рамках Державного Навчального плану навчальні заклади могли варіювати програми і зміст навчання в залежності від потреб учнів, а також вибирати ті чи інші методи оцінки їх знань. В 2000 р. представлено новий перероблений варіант ННП для всіх державних шкіл. Аналізуючи цей план, слід зазначити, що в ньому внесені значні зміни, зокрема:

- нові підходи до контролю успішності учнів та роботи шкіл;
- вільний вибір школи;
- відкриття нових типів шкіл;
- гарантоване фінансування.

Якщо початкова освіта була в центрі уваги прем'єр-міністра Англії Т. Блера в роки його першого правління. (1997-2001), то предметом особливої уваги, починаючи з 2001 р. стала середня освіта. Були розроблені стратегії покращення викладання мови, математики, природничих наук учням 11-14 річного віку; академічних, прогресивних та комбінованих варіантів навчальних програм для учнів 14-18 річного віку, системи заходів для підтримки кожної "проблемної" школи.

Закон розділив термін обов'язкового навчання на 4 "ключові етапи" (Key Stages).

Таблиця 1

KE	Вік учнів	Роки навчання	
I II	5-7 р. 7-11 р.	1-2 й 3-6	Початкова школа
III IV	11-14 р. 14-16 р.	7-9 10-11	Середня школа

ННП школи структурований за основними ступенями навчання. Він включає в себе державні і недержавні елементи. До перших відносять "кореневі" (англ. core – корінь) предмети (core subjects) – англійська мова, математика, природознавство (технологія). Вони є обов'язковими для учнів від 5 до 16 років. Базові предмети (foundation subjects) – історія, географія, музика, основи мистецтва, фізичне виховання, сучасна іноземна мова для учнів середньої школи. Ці предмети учні мають опанувати до 14 років. З 14 до 16 вивчають *3* головні предмети (англійську мову, математику та природознавство, з базових – технологію, сучасну іноземну мову, фізичне виховання і на вибір історію чи географію). Релігійна освіта за згодою батьків [1].

О.Локшина наголошує, що загальнокультурний блок світоглядного характеру покликаний забезпечити гуманітарну направленість всього процесу навчання і "пронизує" всі дисципліни навчального плану (cross curricular issues), включаючи в себе економічну, екологічну, методичну, громадянську, професійну освіту і основи профорієнтації [8].

Основним виміром, основою контролю вважають стандарти основної

школи, якими повинен володіти 16-річний випускник, і проведення на їх базі незалежної атестації учнів випускних класів (11-х – аналог основної української школи і 13-х – повної середньої). Доцільно зазначити, що роль предметних стандартів в Англії виконують "тести досягнень" (Standard Assessment Tests – SATs) [12].

Іспити складають випускники основної (неповної середньої школи) у віці 7, 11, 14 та 16 років. Такі тести прийняті Міністерством освіти з англійської мови і природознавства (предмети цієї освітньої галузі по вибору учня можуть вивчатися у вигляді інтегрованого, або модульних: курсів), математиці, технологіям і фізичній культурі.

Державний компонент змісту по тому чи іншому навчальному предмету не перевищує 70% (порівняно в українській основній школі -80%), доповнюється округом і школою не більш як на 20-25%. Це і є учнівський компонент, який використовується, в основному, на освоєння якої-небудь технології та індивідуальні заняття пошукового характеру.

Отже, стандарт, виражений у вигляді тестів досягнень, встановлює "планки", тобто рівні, оскільки любий тест можна виконати повністю, або частково [4].

Таким чином, модель національного тестування має такий вигляд:

Таблиця 2

7-річні (початкова школа КЕ 1)	11-річні (початкова – КЕ-2)	14-річні (середня школа – КЕ 3)
Здають тести з таких предметів		
Англійська мова Математика	Англійська мова Математика Природознавство	Англійська мова Математика Природознавство
Тривалість тестування		
3 год	5,5 год	7 год

Ґрунтовний аналіз змісту англійської освітньої реформи 1988 р. зробив В. Кравець [6]. Він зазначає, що зміст навчання розділили на 10 рівнів для учнів від 7 до 16 років.

Аналізуючи "співвідношення рівнів навчання з віком учнів" слід відмітити, що просування на один рівень відбувається через кожні 2 роки. Учні одного віку можуть перебувати на різних рівнях засвоєння програми, тобто дитина рухається вперед своїм темпом, а результати його вимірюються в порівнянні із середнім рівнем навчальних показників по країні, а не відносно учнів свого класу, як в українській школі.

Більшість 7 річних дітей повинна перебувати на 2 рівні, частина з них на

1-му чи 3-му рівнях. В 11-річному віці в середньому повинен бути досягнутий 4-й рівень (але можливі і 5-й чи 3-й). Для 14 років – 5-й (але допускається 4-й чи 7-й). 16-річний охоплює 6 рівнів (від 4 до 8-го). Зміст освіти за 10 рівнями розробляється для кожного предмету. По закінченні обов'язкового навчання (16 років – кінець IV КЕ) здійснюється контроль на рівні, тобто встановлюється межа, досягнень якої підбивають підсумки для одержання Загального свідоцтва про середню освіту — ЗССО — (General Certificate of Secondary Education – GCSE).

Особливої уваги вимагає стандарт повної середньої школи, який задають університети, визначаючи вимоги до "A – Level", який являється аналогом єдиного екзамену [12].

Кожний університет, визначаючи об'єктивний рівень досягнень випускника з того чи іншого предмету, впливає на зміст середньої освіти.

На самому початку випускного 13-го класу, кожний учень середньої школи отримує із Центру тестування варіанти пробних тестів, які необхідно мати, щоб вступити на ту чи іншу спеціальність того чи іншого університету. Тести порівнюються в школі і відсилаються в Центр. Учень отримує рекомендації по корекції навчання, ліквідації невідповідностей особистих якостей і можливостей вищої освіти. Подібна перевірка відбувається двічі на місяць.

На нашу думку, слід охарактеризувати навчальні плани для учнів основної і середньої школи Англії, які суттєво відрізняються один від одного. Починаючи з 7го класу до навчального плану школи вводяться предмети за вибором. До них відносяться: фізична культура, мистецтво, технологія, друга іноземна мова. В 8-9 класах до них додаються предмети освітньої галузі – "природознавство", зміст яких може диференціюватись учнем як по об'єму, так і по рівню засвоєння .

Закон про обов'язкове вивчення у всіх середніх школах Англії природничих наук було прийнято парламентом на початку 90-х років. Державні програми з природничих наук визначають зміст освіти та вимоги до рівня знань школярів, не регламентуючи при цьому методику навчання, ступінь диференціації та інтеграції навчального матеріалу.

С.Максимюк зазначає, що навчання природничим наукам визначає 4 складові компоненти: – знання та розуміння; – вивчення і дослідження; – комунікація (передача і прийом інформації); – природничі науки в дії [9].

Передбачається, що вивчення природничих наук спирається на обов'язкові спостереження, накопичення наукових фактів і узагальнень, досліджень, постановку лабораторних експериментів, розв'язування задач

Усі розділи обов'язкового варіанта програми з природознавства. Орієнтовані на глибоке теоретичне осмислення навчального матеріалу і акцентують увагу на його практичне застосування.

Оскільки у Великій Британії відсутні централізовані державні плани і програми, найбільш впливовим регулятором змісту природничого навчання є система встановлених Оксфордом і Кембриджем іспитів та критеріїв добору вступників до університету. На екзаменаційну систему істотно впливають самі школи а також Асоціація вчителів природознавства. Як зазначає О.Рибак в науковому дослідженні, що актуальною щодо вивчення циклу природничих наук є дилема, як складати програми – у вигляді окремих дисциплін чи інтегрованих курсів [10].

Відповідно до вимог єдиного навчального плану природознавство вивчають всі учні від 5 до 16 років в основному у вигляді збалансованого об'єднаного курсу кількох природничих наук (Science in the National Curriculum).

О.Лещинський ґрунтовно проаналізував зміст Наффільдівських курсів природознавства, запропонованих для загальноосвітніх закладів Великої Британії [7]. Наффільдівські курси призначаються для вивчення інтегрованих курсів природознавства звичайного, загального та поглибленого рівнів. Для школярів віком 11-13 років, які вперше ознайомлюються з явищами та їх тлумаченнями, уся робота базується на первинному лабораторному досліді. Для школярів, віком 13-16 років, що не складають іспити на загальний сертифікат про середню освіту, передбачається Наффільдівський інтегрований курс природознавства для середньої школи (Nuffield Secondary Science Project). Для учнів 16-18 років, що прагнуть вивчати поглиблений курс, існує інтегрований курс фізики і хімії (Nuffield Advanced Level Science Project). Цей курс задовольняє потреби тих, хто готується до продовження освіти у вищій школі.

Природознавство вивчається як єдиний інтегрований курс у 79% загальноосвітніх, 38% граматичних, 26% незалежних шкіл, але перевага все ж таки надається окремим предметам (фізика, хімія та біологія).

Виходячи з цих аспектів, на рівні Міністерства освіти було прийнято рішення, що для основної маси учнів доцільно створювати інтегровані курси, в той час як обдарованим дітям необхідно забезпечити можливість вивчати кожну з 3-х природничих дисциплін.

Враховуючи, що 10 предметів ННП є обов'язковими для вивчення, виникає необхідність викладати одночасно 12-15 навчальних курсів. В

старший школі (17-18 років) учні мають аудиторне навантаження 30-32 год в тиждень, 20-22 з них відводиться на вивчення тих предметів, з яким старшокласник повинен складати іспит підвищеного рівня "А – Level". Як правило, учень вибирає від 3-х до 5-ти курсів (1-2 уроки щоденно) і визначає 3 екзаменаційних. Решта годин використовується індивідуально, але мистецтво і фізична культура обов'язкові. Це являє собою дуже яскравий приклад професійної підготовки, де враховуються індивідуальні потреби кожного учня.

Таким чином, порівнюючи стандартизацію знань, вмінь та навичок учнів на всіх рівнях основної та старшої школи Англії, слід відмітити, що головною умовою досягнення того чи іншого стандарту освіти виступає рівень знань учнів з окремих предметів, який визначається результатами тестування. При тестуванні встановлюється межа та необхідність виконання певного відсотку змісту тесту, для отримання мінімальної оцінки, внесеної у свідоцтво. Досягнення учнів порівнюється з середнім рівнем навчальних показників по країні, а не відносно учнів одного класу як в українській школі, що приводить до суб'єктивізму у визначенні освіченості випускників українських шкіл.

Аналізуючи основні досягнення реформування освіти Великої Британії ми можемо стверджувати, що уряд країни визначає освіту як один з пріоритетних напрямів своєї політики. Головним завданням він вважає подальше покращення якості навчання, спрямовуючи освітні ініціативи на підвищення освітніх стандартів та навчальних досягнень учнів, забезпечення більшої рівності в освіті, створення нових джерел фінансування та можливостей для її здобуття.

Європейський напрям розвитку України зумовлює необхідність переосмислення політики реформування освіти провідних зарубіжних країн, ретельного вивчення їх певних досягнень, що допомагають вибрати ті раціональні зерна, які стануть основою реформування української системи освіти, зроблять її престижною, здатною конкурувати з кращими європейськими аналогами, а також задовольнити потреби суспільства й окремої особистості в постійному самовдосконаленні.

Використана література:

1. Андреєва Г.А. Инновационные процессы в содержании педагогического образования в Англии // Педагогика. – 2003. – №11. – С. 1-4.

2. Ващенко Л.М. Жебровський Б. М. Школа зарубіжжя: шляхи реформ. – К., 1999. – С.104-111.

3. DfEE. Excellence in School White Paper presented to Parliament by the Secretary of State for Education and Employment by Command of Her Majesty. L. 1997.

4. Каспаржак А. Школа подданых Ее Величества (размышления, коментарии, заметки на полях) // Директор школи. - 2001. - №6. – С. 65-77.

5. Закон України "Про освіту "// Голос України. – 1997. – С.77.

б. Кравець В.П. Зарубіжна школа і педагогіка XX. століття. – Тернопіль, 1986. – С. 150-177.

7. Лещинський О.П. Розвиток інтегрованих курсів природознавства у Великій Британії.

8. Локшина О.І. Про розвиток шкільної освіти Англії на сучасному етапі // Педагогіка і психологія. – 2001. – №2. – С. 119-127.

9. Максимюк С.П. Інновації в побудові національного змісту освіти // Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук, праць. – Рівне. РДГУ. – 2000. – №12/1. – С.95-98.

10. Рибак О.Б. Індивідуалізація навчання в середній школі Англії // Дис. – К., 1994. – С. 118-124.

11 .Сбруєва А. Досягнення, проблеми та перспективи англійської освітньої реформи (кінець XX — початок XXI ст.) // Рідна школа. – 2003. – №6. – С. 73-77.

12. A. Comprehensiv Guids to Designing Standart–Based Districts, School and Classrooms. Robert J. Marzano. Jonn S. Kendall. – November, Assr. for Supervision and Curriculum Development [SBN].

13. The National Curriculum 5-16. L. – 1197. – P.70.

Аннотация

В статье рассматриваются основные аспекты государственных стандартов английского среднего образования, определяются существенные черты современной демократической системы образования Англии. Автор раскрывает значение образовательных реформ Великобритании для перспективного развития среднего общего образования Украины.

Васильковська К.М.
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В контексті гуманістичної домінанти сучасної освітньої парадигми соціокультурна роль вчителя музики полягає у педагогічній підтримці процесу самовизначення дитини у просторі загальнолюдської культури. Необхідною умовою продуктивної реалізації цієї фасилітаторської функції педагога є його світоглядна зрілість. Адже саме світогляд є тим фундаментом особистості, який впливає на всі аспекти професійної культури вчителя, сприяє всебічному розвиткові його індивідуальності та повному самовираженню в педагогічній творчості. З огляду на це одним з пріоритетних завдань підготовки майбутніх вчителів музики у вищих навчальних закладах стає формування їх художнього світогляду як інтегральної детермінанти особистісної та професійної культури.

Питанню формування світоглядної культури молоді засобами мистецтва присвячені дослідження А.Азархіна, В.Біблера, Е.Володіна, В.Мазепи, В.Малахова, О.Рудницької, В.Смікал, Т.Шуртакової та ін. Проте окреслена